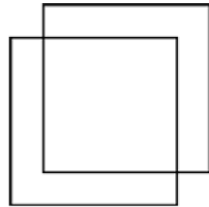

Z GB na kB: jak naskečovat velká data a neztratit při tom hlavu (ani patu)

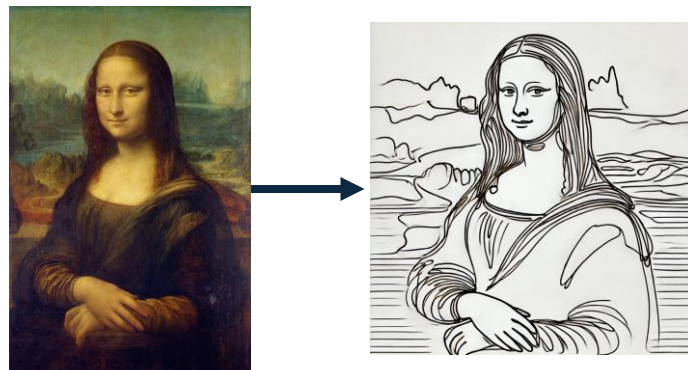
Pavel Veselý

INFORMATICKÝ ÚSTAV
UNIVERZITY KARLOVY
Matematicko-fyzikální fakulta
Univerzita Karlova

Plán

- Jak velká jsou dnes **velká data**?
- **Skečování dat** – proudové algoritmy
  - Jak hledat **časté prvky**?
  - Jak zjistit **počet různých prvků**?
  - Jak najít **k -tý nejmenší**, např. **medián**?

Jak velká jsou **velká data**?

Sekvence nukleotidů (DNA/RNA)

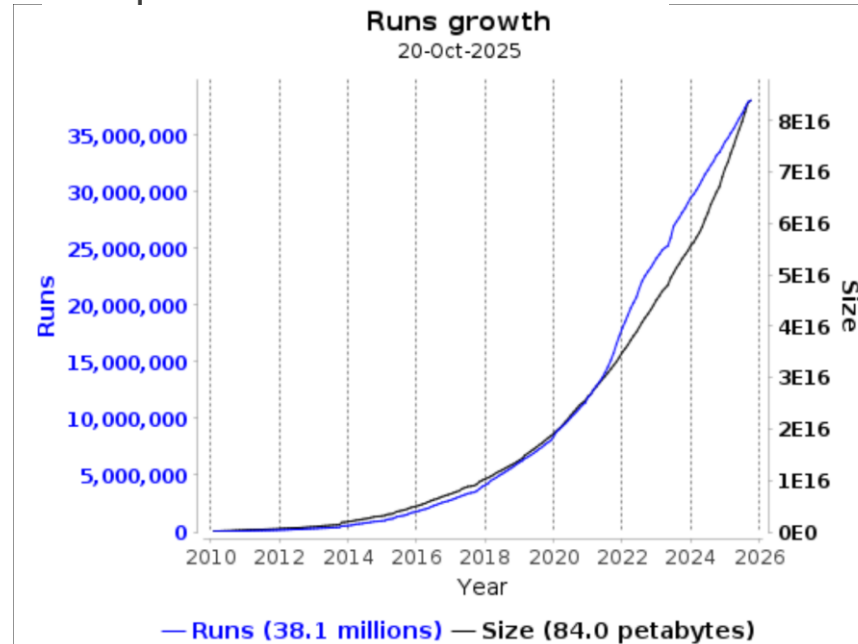
```
ATTAAGGTTTATACCTTCCCAGGTAACAAACCAACC  
AACTTTCGATCTCTTGTAGATCTGTTCTCTAAACGAA  
CTTTAAAATCTGTGTGGCTGTCACCTCGGCTGCATGCT  
TAGTGCACTCACGCAGTATAATTAATAACTAATTACT  
GTCGTTGACAGGACACGAGTAACTCGTCTATCTTCTG  
CAGGCTGCTTACGGTTTCGTCCGTGTTGCAGCCGATC  
ATCAGCACATCTAGGTTTCGTCCGGGTGTGACCGAAA  
GGTAAGATGGAGAGCCTTGTCCCTGGTT...
```

Celkem **67 petabytů** $\approx 67 \cdot 10^{15}$ bytů!

- Komprimovaná o řád méně
- Potřebujete tisíce běžných HDD

European Nucleotide Archive

Zdroj: European Bioinformatics Institute, ENA

Jak v tom vyhledávat?

Co nám řekl **COVID** o velkých datech?

13.1.2020: vědci publikovali genom SARS-CoV-2

GenBank Send to: ▾

Wuhan seafood market pneumonia virus isolate Wuhan-Hu-1, complete genome

NCBI Reference Sequence: NC_045512.1

⚠ This sequence has been updated. [See current version.](#)

[FASTA](#) [Graphics](#)

Go to:

LOCUS	NC_045512	30473 bp ss-RNA	linear	VRL 13-JAN-2020
DEFINITION	Wuhan seafood market pneumonia virus isolate Wuhan-Hu-1, complete genome.			
ACCESSION	NC_045512			
VERSION	NC_045512.1			
DBLINK	BioProject: PRJNA485481			
KEYWORDS	RefSeq.			
SOURCE	Wuhan seafood market pneumonia virus			
ORGANISM	Wuhan seafood market pneumonia virus			
	Viruses; Riboviria; Nidovirales; Coronavirineae; Coronaviridae; Orthocoronavirinae; Betacoronavirus; unclassified Betacoronavirus.			
REFERENCE	1 (bases 1 to 30473)			
AUTHORS	Zhang, Y.-Z., Wu, F., Chen, Y.-M., Pei, Y.-Y., Xu, L., Wang, W., Zhao, S., Yu, B., Hu, Y., Tao, Z.-W., Song, Z.-G., Tian, J.-H., Zhang, Y.-L., Liu, Y., Zheng, J.-J., Dai, F.-H., Wang, Q.-M., She, J.-L. and Zhu, T.-Y.			
TITLE	A novel coronavirus associated with a respiratory disease in Wuhan of Hubei province, China			
JOURNAL	Unpublished			
REFERENCE	2 (bases 1 to 30473)			
CONSTRM	NCBI Genome Project			
TITLE	Direct Submission			
JOURNAL	Submitted (13-JAN-2020) National Center for Biotechnology Information, NIH, Bethesda, MD 20894, USA			
REFERENCE	3 (bases 1 to 30473)			
AUTHORS	Zhang, Y.-Z., Wu, F., Chen, Y.-M., Pei, Y.-Y., Xu, L., Wang, W., Zhao, S., Yu, B., Hu, Y., Tao, Z.-W., Song, Z.-G., Tian, J.-H., Zhang, Y.-L., Liu, Y., Zheng, J.-J., Dai, F.-H., Wang, Q.-M., She, J.-L. and Zhu, T.-Y.			
TITLE	Direct Submission			
JOURNAL	Submitted (05-JAN-2020) Department of Zoonoses, National Institute			

Máme **genom**
nebezpečného viru!
Pojďme udělat
mRNA vakcínu!

Máme nový genom!
Pojďme **prohledat**
databázi, jestli se
něčemu nepodobá...

Kdo byl rychlejší?

Co nám řekl **COVID** o velkých datech?

Po **7 měsících**: takřka **remíza**....

Hurá! Vakcína
prošla 1. testy!

Uff... **dokončil**
jsem
prohledávání...

nature

Article | [Published: 12 August 2020](#)

Phase I/II study of COVID-19 RNA vaccine BNT162b1 in adults

[Mark J. Mulligan](#), [Kirsten E. Lyke](#), [Nicholas Kitchin](#), [Judith Absalon](#) , [Alejandra Gurtman](#), [Stephen Lockhart](#), [Kathleen Neuzil](#), [Vanessa Raabe](#), [Ruth Bailey](#), [Kena A. Swanson](#), [Ping Li](#), [Kenneth Koury](#), [Warren Kalina](#), [David Cooper](#), [Camila Fontes-Garfias](#), [Pei-Yong Shi](#), [Özlem Türeci](#), [Kristin R. Tompkins](#), [Edward E. Walsh](#), [Robert Frencck](#), [Ann R. Falsey](#), [Philip R. Dormitzer](#), [William C. Gruber](#), [Uğur Şahin](#) & [Kathrin U. Jansen](#)

Nature **586**, 589–593 (2020) | [Cite this article](#)

bioRxiv

THE PREPRINT SERVER FOR BIOLOGY

Posted August 10, 2020.

Petabase-scale sequence alignment catalyses viral discovery

Robert C. Edgar, Jeff Taylor, Tomer Altman, Pierre Barbera, Dmitry Meleshko, Victor Lin, Dan Lohr, Gherman Novakovsky, Basem Al-Shayeb, Jillian F. Banfield, Anton Korobeynikov, Rayan Chikhi, Artem Babaian

nature

Article | [Published: 26 January 2022](#)

Petabase-scale sequence alignment catalyses viral discovery

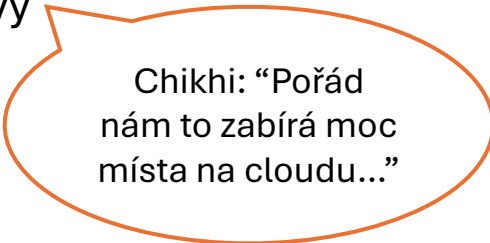
Nedávný výsledek: Logan [Chikhi et al. 2024]

- databáze DNA a RNA sekvencí
  - **50 petabází**; Dec 2023
  - 2.5 PB komprimovaných dat

→ Nové vědecké objevy

→ **Vyhledávání**

(trvá desítky minut)

Chikhi: “Pořád nám to zabírá moc místa na cloudu...”

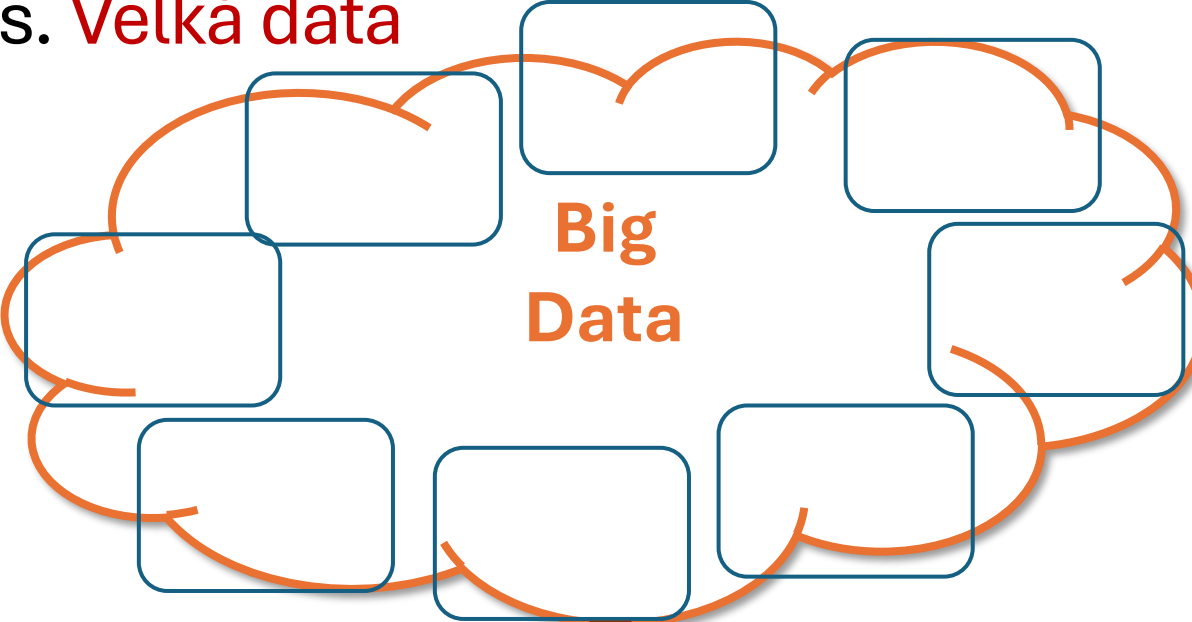
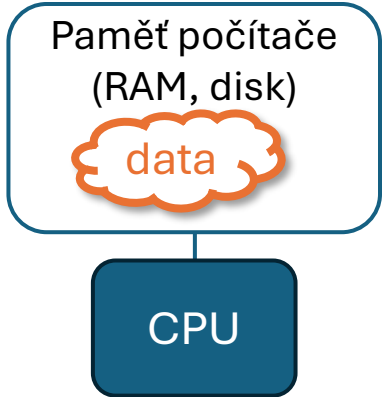
Založeno na hešování a skečování!

(konkrétně Bloomovy filtery)

Datové skeče a proudové algoritmy

Klasické algoritmy vs. **Velká data**

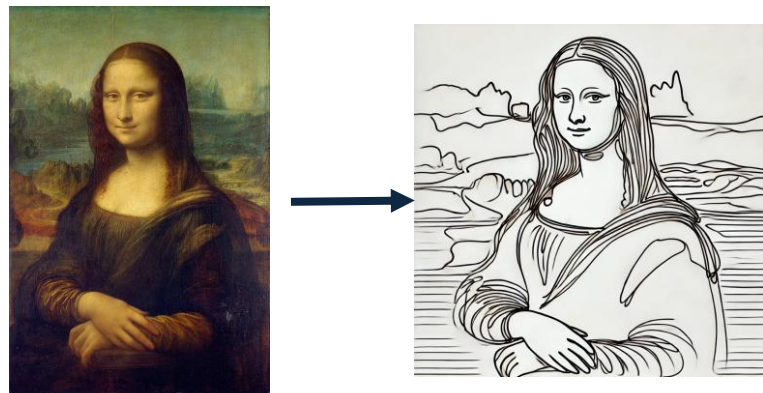
Co s tím?

Skeč / shrnutí

Datové skeče a proudové (streaming) algoritmy

- Jeden průchod přes data
  - S malou pamětí
    - mnohem menší než data
    - např. pouze v řádech kilobytů
- Skeč dat
= obsah paměti algoritmu
- Cena: ztratíme přesnost
  - Velikost teoreticky $\leq c_1 \cdot \log^{c_2}(n) + c_3$
    - c_1, c_2, c_3 jsou konstanty
    - n = velikost dat

Hledání nejčastější prvků

Velká data v praxi 2: Jaké jsou časté hashtagy na ?

- Cíl: nalézt prvky, které se vyskytují **často**
  - Např. tvoří 1% ze všech hashtagů
- Přesněji: pro dané k najít prvky, které se vyskytnou $\geq \frac{n}{k}$ krát
- Paměť ideálně úměrná $c \cdot k$ pro konstantu c

#Algorithms

#MachineLearning

#Algorithms

#Algorithms

#BigData

#ArtificialIntelligence

#Algorithms

#BigData

#BigData

#Algorithms

#MachineLearning

#BigData

#BigData

#DataScience

#Algorithms

#Algorithms

#DeepLearning

#Programming

#BigData

#Algorithms

#BigData

Skeč pro nejčastější prvky

- Proudový algoritmus Misra-Gries (z roku 1982)
- Parametr k
  - V paměti uloženo k prvků, každý s počítadlem
    - P_x = počítadlo pro prvek x
- Přejde nový prvek y :
  1. Pokud y uložen ve skeči $\rightarrow$ zvýšíme P_y o 1
  2. Pokud je ve skeči $< k$ prvků $\rightarrow$ přidáme y s $P_y = 1$
  3. Jinak (skeč plný a neobsahuje y):
    - Snížíme P_x pro všechny prvky x ve skeči
    - Ze skeče vymažeme prvky x

„Odčítací
krok“

Věta: Misra-Gries algoritmus najde všechny prvky, které se vyskytují $\geq \frac{n}{k+1}$ krát.

Navíc vrátí odhad P_x počtu výskytů x , který splňuje $f_x - \frac{n}{k+1} \leq P_x \leq f_x$, kde f_x je skutečný počet výskytů.

1. #Algorithms
2. #MachineLearning
3. #Algorithms
4. #Algorithms
5. #BigData
6. #ArtificialIntelligence
7. #Algorithms
8. #BigData
9. #BigData
10. #Algorithms
11. #MachineLearning
12. #BigData
13. #BigData
14. #DataScience
15. #Algorithms
16. #Algorithms
17. #DeepLearning
18. #Programming
19. #BigData
20. #Algorithms
21. #BigData

Počítání různých prvků

Kolik jsme viděli různých hashtagů?

1. **#Algorithms**
2. #MachineLearning
3. **#Algorithms**
4. **#Algorithms**
5. **#BigData**
6. #ArtificialIntelligence
7. **#Algorithms**
8. **#BigData**
9. **#BigData**
10. **#Algorithms**
11. #MachineLearning
12. **#BigData**
13. **#BigData**
14. #DataScience
15. **#Algorithms**
16. **#Algorithms**
17. #DeepLearning
18. #Programming
19. **#BigData**
20. **#Algorithms**
21. **#BigData**

Velká data v praxi 3: kolik **různých lidí** vidělo reklamu?

**Studuj
informatiku
na Matfyzu**

→

Co vám studium na Matfyzu
může nabídnout?

Lidí = IP adres

Výzvy:

- **Malá paměť**
  - nelze si uložit, kdo už reklamu viděl
- **Jedna IP adresa započtena jen 1x**
  - bez ohledu na počet výskytů

192.168.45.123

10.55.78.236

172.16.254.3

203.0.113.46

170.17.14.55

10.55.78.236

185.29.32.176

...

Počítání různých IP adres

192.168.45.123

0,90073

10.55.78.236

0,02599

172.16.254.3

0,50782

203.0.113.46

Hešovací funkce

0,97765

170.17.14.55

0,39254

10.55.78.236

0,02599

185.29.32.176

0,09751

...

...

- IP adresám přiřadíme náhodná čísla
  - Z rozsahu (0, 1)
  - **“Zahešujeme”**
- Pamatujeme si ***k* nejmenších hešů**
  - **Ostatní zahodíme**
  - V praxi např. $k = 2\ 000$

Počítání různých prvků: skeč *k-Minimum Values (KMV)*

192.168.45.123

10.55.78.236

172.16.254.3

203.0.113.46

170.17.14.55

10.55.78.236

185.29.32.176

...

Hešovací funkce
→

0,90073

0,02599

0,50782

0,97765

0,39254

0,02599

0,09751

...

Př. pro $k = 3$:

0,02599

0,09751

0,39254

0,50782

0,90073

0,97765

Odhad # IP adres:

$$\frac{k - 1}{k\text{-tý nejmenší heš}}$$

V příkladu: $\frac{2}{0,39254} \approx 5,1$

k nejmenších hodnot
hešovací funkce

Jak vypadá černá skříňka na hešování?

Kupodivu jednoduše!

- Zvolme prvočíslo p dost velké
- Náhodně vygenerujeme $a, b \in \{0, 1, \dots, p-1\}$
- IP adresu převedenou na celé číslo x zahešujeme jako

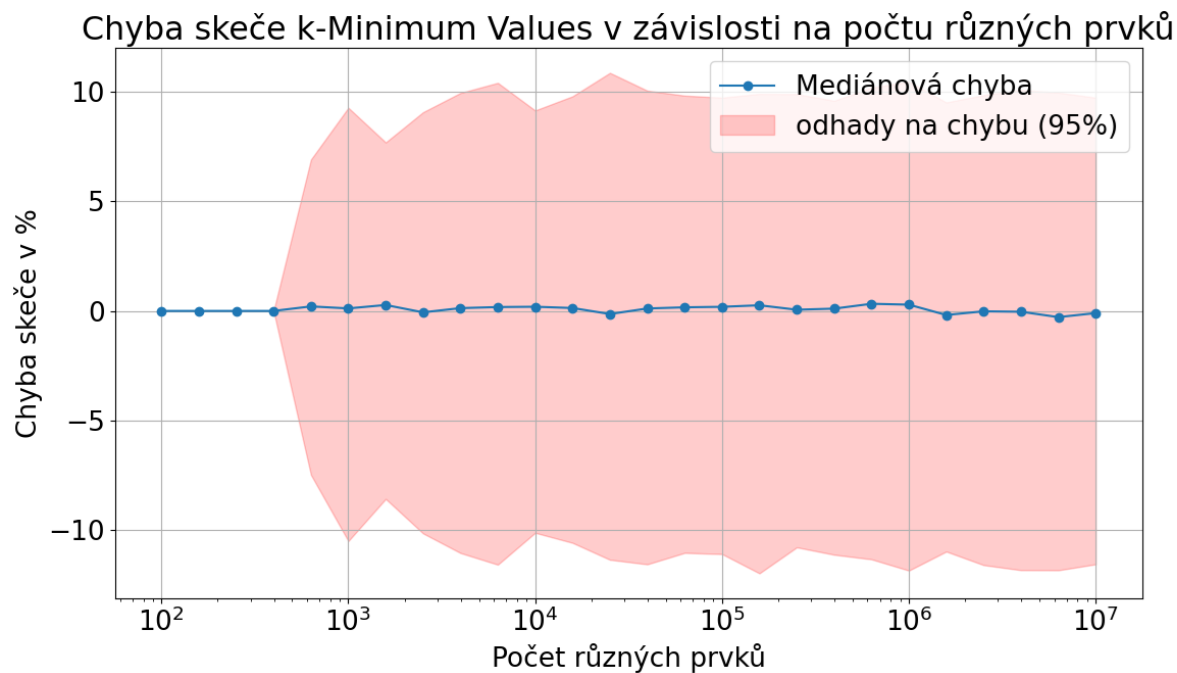
$$\frac{a \cdot x + b \pmod p}{p} \in [0, 1)$$

**Proč tahle funkce funguje dobře?
Jaké další hešovací funkce lze použít?**

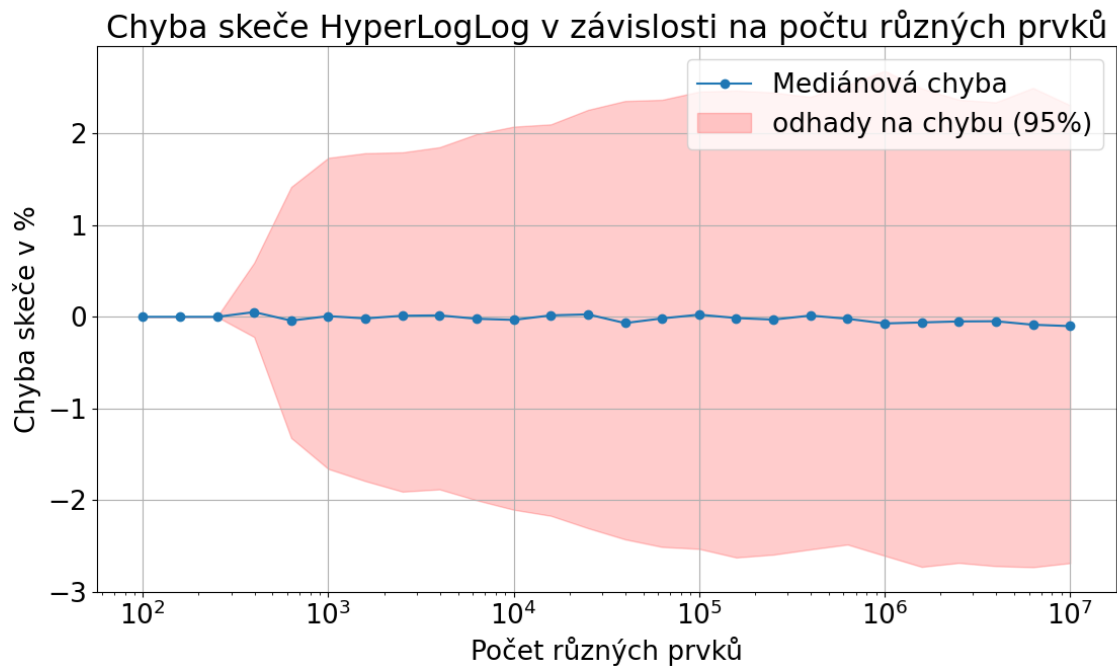
Chyba skeče *k-Minimum Values* v praxi

- Velikost skeče cca 3 kB
- 3000 opakování na náhodné sekvenci pro daný počet různých prvků

Chyba lepšího skeče *HyperLogLog*

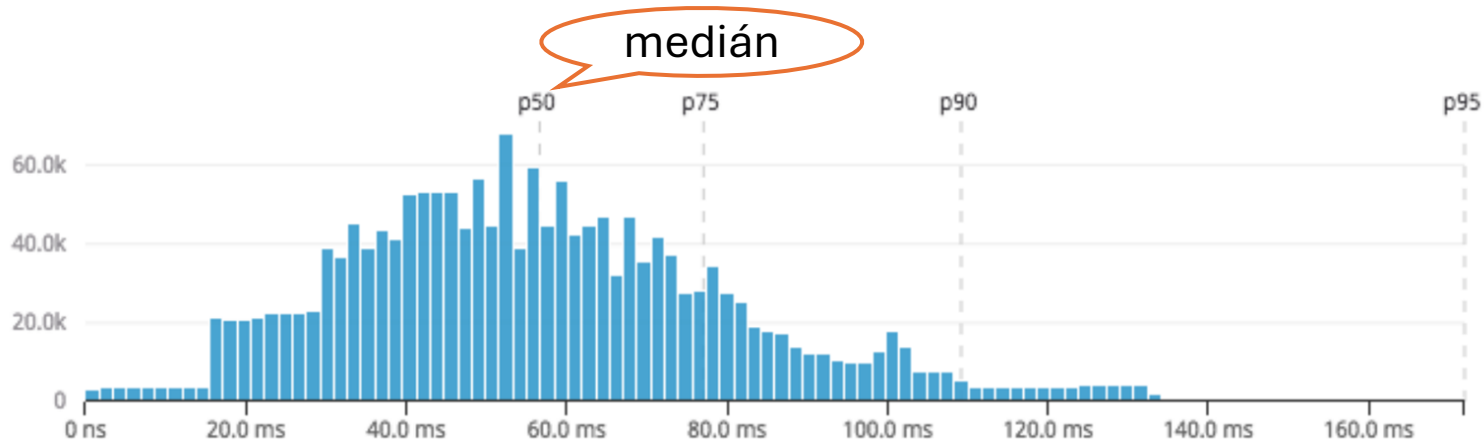
- Velikost skeče cca 2,2 kB
- 3000 opakování na náhodné sekvenci pro každý počet různých prvků

Hledání mediánu

Hledání mediánu a k -tého nejmenšího

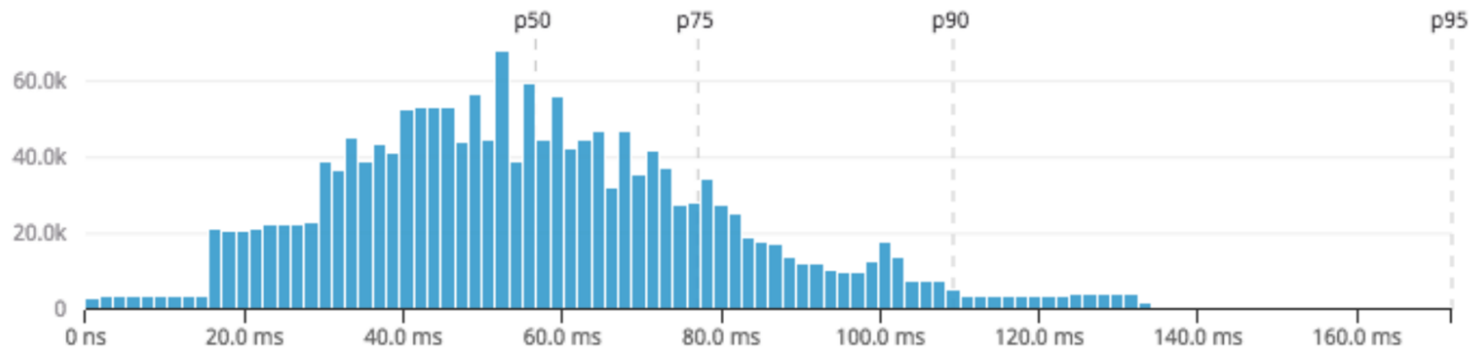
Monitorování kvality služeb na serverech – např. doba zpracování požadavku

- Podobně odhad **ranků**: $\text{rank}(x) = \text{počet prvků menších nebo rovných } x$
- Proudové algoritmy $\rightarrow$ chyba $\pm \varepsilon \cdot n$
  - Tedy místo k -tého nejmenšího vrátíme $(k \pm \varepsilon \cdot n)$ -tého nejmenšího

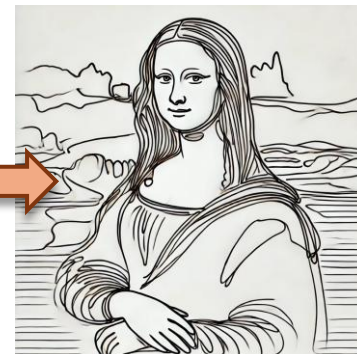
K čemu je **skečování dat**?

- Hledání **trendů** (časté hashtagy)
- Počítání **různých IP adres** apod.
- Monitorování kvality služeb na serverech – např. doba zpracování požadavku

- **Detekce útoků** v počítačových sítích – např. skenování otevřených portů
- Synchronizace dat po síti
- Přibližná reprezentace velkých množin – např. v Loganu
- **Strojové učení (AI)** – aktualizace modelů po síti
- Publikace statistik se **zachováním soukromí** uživatelů
- ...

Skečování dat

Děkuji za pozornost!

#Algorithms

#MachineLearning

#Algorithms

#Algorithms

#BigData

#ArtificialIntelligence

#Algorithms

#BigData

#BigData

#Algorithms

...

192.168.45.123

10.55.78.236

172.16.254.3

203.0.113.46

170.17.14.55

10.55.78.236

185.29.32.176

...

>NC_045512.2 Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 isolate Wuhan-Hu-1, complete genome

```
ATTTAAAGGTTTATACCTTCCCAGGTAACAACCAACCAACTT
TCGATCTCTTGTAGATCTGTTCTCTAAACGAACCTTTAAAATC
TGTGTGGCTGTCACTCGGCTGCATGCTTAGTGCACTCACGCA
GTATAATTAATAACTAATTACTGTCGTTGACAGGACACGAGT
AACTCGTCTATCTTCTGCAGGCTGCTTACGGTTTCGTCCGTG
TTGCAGCCGATCATCAGCACATCTAGGTTTCGTCCGGGTGTG
ACCGAAAGGTAAGATGGAGAGCCTTGTG...
```